

Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԻՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ԳԻՐԻՆՃԻ ՄԵՆԵ

1867 ՓԵՏՐՎԱՐ 7 ՍՄԸ

ՆԻՄԵՐՈ 269

Մանգրամի Էֆեմար հափթաւ 6 եանի սենեակ 300
հիւսիսէ վերիւր, սենեակ գլխաւ թի, բաթա փարազ տախի
իւնտէ օլարագ, 200 զէ՝ օլուդ, ալթը պլազը 100 զէ՝ օլա-
րագ, վե նիւսիսի տախի 30 ար փարայա սաթըլաճագ տըր :

Իլանաթըն զէհէր սաթըլը ինն, զի-
րինճի տեֆատա 3, իքինճի տեֆատա 2,
վե իւնիւնճիւ վե սայիր տեֆալարտա 1
էր զուրուշ ալընաճագ տըր :

Մէթալ վե սայիր, Պէյ-օղլունտա տօղրու-ե տա
467 նիւսիսըլ խանէտէ 1 ԷՎԱՆԹ ՀԵՐԱՆՑ Թագիւ-
նէտինտէ, Կարապետ 8. Փանտեանէ կէօնտէրիւնէ ք տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱՍԻԼԻՑԵ

«Թախսինիմիզ մուճիպինճէ Պապը-ա-
լիտէ վուգու պուլան թէպետտիւլաթ
Էփրօպատա չօգ իյի թէեսիր իթմիշ, վե
կէլէն թէլէկրաֆա նեզարէն, փարիս դա-
գէթալարը թարաֆընտան, Թիւրքիտա
պուլնճա սենեակն պերու պէքլէնմէքտէ օ-
լան իսլահաթ վե թէգաւտուիւմ նասպը
մագաւննտա թէպրիզ գըլըմըշ իսէտէ,
մէզքիւր թէպետտիւլաթ պիզճէ շիմտի-
լէրտէ մէմալիքի Մահրուսէի Շահանէնին
աիւչար օլտուղու, վե էնտիշէի ազիմէ-
սինի մուճիպ օլան միւշքիւլաթ, ասա-
լիշի ամմէի իսլալ իաիճի սուրէթտէ, եե-
նի կիւճիւլիւքիւք սէպէպիյիթ վիւմէք-
սիպին, թէսվիյէ օլունաճագընա տէլալէթ
տախի սաեքլուս սեզա տըր : Հիւքիւմէթի
սենիսէ իտարէսի տիւմէնինն Ալի բաշա
հազըթլէրինէ իհալէ պուլլուլմասը,
Պապը-ալի մէճիսլէրինտէ սուլհ ու ստա-
լիշ էֆեքարընըն զալէպէ իթմիշ օլտու-
ղունա հազըգաթէն պիր իսպաթ տըր :
Իմտի միւշարիւնհ հազըթլէրի, քէնտի
մէհարէթ ու րէվիսէթլէրի իլէ, Թիւր-
քիանըն ահվալը հազըթլէրի վիգանէ,
վե իսթիգպալիսէսինի (սպազան) տախի
թէէմին իտէճէք օլան շու իթթիֆագ վե
ուզըլաճագ մատտէսինէ խայըլը սուրէթ-
տէ պիր նէթիճէ վէրէճէի մէմուլի գա-
վիտէն տիր :

«Ազ վագըթտան պերու, մէսալիհի սալ-
թանաթը սենիյիսէսէ տախիլ պուլուն-
մատըղը էհալի թարաֆընտան մա թէէս-
սիւֆ կէօրիւմէքտէ օլան ֆուլատ բաշա
հազըթլէրի տախի օլ պապտէ պիւլիւք
եարտըմ իտէպիլէճէ կի Էփրօպանըն մալիւ-
միւ օլուպ, շիմտիքի խարիճիսէ նազըլը
հազըթլէրինն, քէնտիլէրտէն զիւտտէ
վաթանընըն իգթիպալի սահիհէսինի ֆարզ
իտէն, վե վուգուլ ու տիրաեթլէրի ի-

լէ, միւրատ օլունան մատտէլէրտէ հէր-
քէսի խօշնուտ իթմէկէ միւզթէտըր օ-
լան պիր քիմսէ եօգ տուր, զիրա միւշա-
րիլէնհ հազըթլէրի քէնտի պուլուն-
տուգլարը սարը թանըմագտա օլտու-
ղունտան, պիթթապի անըն Տէվլէթի-ա-
լիէ իւզէրինէ պըրագըղը իսլահաթ վէր-
կիլէրինի պիլմէքտէ, վե խայլի վագըթ
իճրտսընտան սարժը նագար իթմէք իս-
թէնիլտիկի թագաիրտէ, պիր հիւքիւ-
մէթ ինն զուհուրա կէլէպիլէճէք թէհ-
լէքէլէրի տախի րէք ալեա ֆէհմ իթ-
մէքտէ տիր : շիմտի իսէ Ալի բաշա հազ-
րէթլէրի իլէ պիլ իթթիֆագ, զաթէն
տէօրթ սէնէ գաւտար իքմալինէ ճահո ու
իգտամ իթմիշ օլտուգլարը իշէ, թէքրա-
րէն միւպաշէրէթ իթմէքտէ օլտուգլա-
րընտան, ինշալահու թէալա պուլ տէֆա
նէթիճէսինէ նայիլ օլունաճագ տըր :

«Սալթանաթը սենիյիսէսին թանգիմինէ
տայիր օլան իսլահաթ արթըղ չօգըլուգ
կէրի պըրագըլմալ : զիրա տէյիլ եալը-
նըզ Էփրօրա էֆեքարը իսթիտա իթմէք-
տէ, իլա էհալիլէր տախի, Տէվլէթի ալի-
յէ թարաֆընտան թէտիսէսի կիճիքտի-
րիլմէք միւրատ օլունամագ սուրէթտէ
պիր տէյիլ շէրի մագաւննտա պէքլէմէք-
տէ տիրլէր :

«Շու իսլահաթ գանդի շէյլէրտէն ի-
պարէթ օլտուղունու պուլ կիւնիւք ա-
լաշթըրմանըզ, Զիրա քէաֆֆէսի տախի,
ազ վագըթտան նէշը իտէճէկիմիզ, 1839
նոյեմբըր 3 իւ խաթթը շէրիֆինտէ վե
1836 փետրվար 18 ի խաթթը Հիւմա-
եուլունտա միւնտէրիճ պուլունմագտա օ-
լուպ, վագաա թէմամի իլէ իճրապը պիր
կիւնտէ վիճուտէ կէլէմէզ իսէտէ, շիմ-
տիլէրտէ թէտարիք օլունամագ իւզըն տիր
տէնիլէն թէտապիր, 1839 վե 1836 խաթթ-
թը շէրիֆլէրի ահքեամը խալիսանէլէ-
րինտէն իլհամ օլունարագ, անէրին ազ

վագըթ զարֆընտա թէքմիլէն մէվգըրի
իճրաեթ գօնուլմասը զըմիւրնտա Պապը-
Ալի իւզէրինտէ էմիյիթի քէամիլէմիզ
վար տըր :

«Պիր գաշ տէֆա զագէթամըղտա զեք-
րինի կէշմիշ օլտուղունուգ պիր մէսէլէ
իւզէրինէ թէքրարէն իսրալ իթմէկէ մէճ-
պուլ օլտուղուգ, եանի մէմալիքի մահրու-
սէի Շահանէնին քէաֆֆէսի թէպաա-
լարընտան մէմուրիյիսէթլէրէ նասպ օլուն-
մասընա միւստատէ պուլլուլմասը խու-
սուսուլունտան պահս իթմէք իսթէրիզ Տէվ-
լէթի ալիյիսին եիւքսէք մէմուրիյիսէթլէ-
րինտէ վե խուսուսիյի Սալթանաթը սե-
նիյիսին թանգիմինէ տայիր միւպահա-
սաթ օլան մէճիսլէրտէ խրիսթիեանլա-
րըն տախի հազըր պուլունմասը, էհալի
թարաֆընտան մա մէմուլիսէ գապուլ
օլունարագ, վագըթ իլէ վիճուտէ կէլէ-
պիլէճէք օլան իսլահաթ էմիյիթ իլէ
թէէմին օլուպ, թէհամիւլ իտէճէկի
պէտիհի տիր : օլ վագըթ Տէվլէթի ալիյի
տախի պիր ճիհէթլէ Էփրօրանըն քէնտի
իւզէրինէ համ իթտիղի մէսուլիսէթտէն
զուրթուլմուշ օլտուգտան մատէ, խրիս-
թիեանլարտա պուլունտան վե զայրէթ ու
վաթանըրէրլիք վե սատագաթլարը տէր-
քեար օլան պիր չօգ գէվաթը միւլթէպէ-
րէնին մուլէնէթինտէն ֆայիտէ տախի
կէօրիւր :

«Շու միւլահապալարըմըզ Պապը-ալի
ինտինտէ շաեանը թահսին օլունմասընը
արզու իտէրիզ : զիրա, պիլիմ սէյլէթիւք-
լէրիմիզ, հէր կիւն էթրաֆըմըղտա իզ-
հար օլունմագտա օլան էֆեքարը ամմէ-
նին պէեանընտան իպարէթ օլուպ, պու-
կիւնքի կիւն Օսմանլը տէվլէթի իտարէ-
սինի տէր իւհտէ իթմիշ օլան զաթլար,
շու ատալէթ ու հազգանիյիսէթ թէտ-
պիրլէրինն թէշէպալիւսի իլէ, էհալինն

պիր գաթ տախի հիւսնիւնն լէ էմիյէ .
թինի ճէլպ իտէճէլէր տիր :

Կէն Կէն Լէն :

— Լէվանթըն տիւնքի նիւստէսինտէ
օգուստուղուս կէօրէ , բազար կիւնիւ
Պապը-Ալիյէ վարիտ օլան պիր գըթա
թէլէկրաֆտան շու աթիտէքի մաէլ ան-
լաշըմըշ տըր . Եէօյլէ քի , Լօնտրա բար-
լամէնթօսու Ուսուս գամարաւորտա Մ .
Կրէկօրի ճիւմա կիւնիւ ախլամ , Խարի-
ճիյէ շաղըր լօրա Սթէնիյէ խիթապէն
սէօյլէյէք , ինկիլթէրլա իլէ տիւլէյի
ապիրէ պէյնինտէ , Կիրիտ իսթիլալն-
տան տօլաեը զուհուրա կէլիշ օլան
քեաֆիյէյի մուսապէրաթ իլէ , քէզալք
օյ պապտէ գօնսօլսար թարաֆընտան
կէօնտէրլիլի պուլունան թահրիլաթըն
մէյոտան չըգարըմսընը թէքիլի իթմիշ
իսէտէ , լօրա Սթէնիյէ ճէվապ վիթէրէք
վէ գարշո կէլէրէք , մէզքիւր թահրի-
լաթըն չիմիլի հալ մէյոտան չըքա-
րըմսըն միւնապէթ ալմաթաւաղընը
պէտան իյէտիլիյէ պէրապէր , հինի միւ-
տալէպէլէրա զօրպալար հազընտա պա-
ղը պարպարմա հարէքէթէր վուգու
պուլունտուղուս քէթմ իտէմէյիլ իսէ-
տէ , գօրպար թարաֆընտան տախի ալ-
նի հարէքէթին իրթիքիւպ օլունտուղու
տախի իֆատէ իյէմիշ տիր . Կիրիտ ճէգի-
րէսինին Եուսան հիւքիւմէթինէ թէրքի
մէսէլէսինէ կէլինտիքտէ , Լօրա միւշալի-
լէյի , ինկիլթէրլա հիւքիւմէթի թարա-
ֆընտան Պապը-Ալիյէ էօյլէ պիր թէքիլի
օլունամաթաւաղընը , Ֆազաթ , Պապը-
Ալի թարաֆընտան տախի , Կիրիտիլէրէ
քէնտի ուսուլ ու նիղամլարլալա իտա-
րէ օլունամաթ իւղրէ , պիր խրիսթիւն
մէմուր թահթը իտարէսինէ թէսլիմ ի-
տիլէսինէ միւստաթէ օլունամաթըն մէ-
մուլտէն պուլունտուղուս տախի իֆա-
տէ իյէմիշ տիր :

— Ինկիլթէրլանըն Եօրք շէհրի էրիսգօ-
պօսու քէնտի թարաֆընտան թարաֆընտան
ղաղթատա պիր մէքթու պ տէրճիլիլ , Կի-
րիտէն Սթինտա իլթիմա իտէն Կիրիտ-
լի Ֆամիլիալարըն սէֆիլիլիյէնտէն պահ-
իթմիշ , վէ պիր թարաֆտա միւմիլին մէր-
թէպէ երլէշիլ իշ կիւճ պուլունտարըն
գատար էն աղը 14 պին ինկիլիլ լիւտսը-
նա իհթիւսաճ պուլունտուղու , վէ հէր
նէ գատար Լօնտրա պուլունտան Բուս-
թիւճալար մարիֆէթիլիլ 7 պին լի-
րա թօրլանըն իսէտէ , էլլիլմէնէճէկինի
պէտան իյէմիշ տիր :

Սէն-Բէթէրապուրկտա Կիրիտ պիշա-
րէկեանը իլին , վէրիլէն պիլիլէք պալո-
տա 270 պին Ֆրանք հասըլաթ հուսու-
լէ կէլիլ , վէ Օտէստաւա Եէհուտիլէր
թարաֆընտան թօրլանըն 18 պին գալ-
պօստան մատա , շէհրի մէզպուր թէ-
աթրօստուս տախի 16 պին Ֆրանք
թօրլանըն տըր :

Ամէրիգատա վէ մահէլի սպիրտէ
թօրլանտան իեանէլէր տախի պուլունտան
պաշգա տըր :

Լաթիւրքի նամ զաղթատա օգուս-
տուղուս կէօրէ , իսթանպուլտա տախի
Կիրիտ իսլամ պիշարէկեանը իշին իեանէ
թօրլանտան պաշլանըն իմիշ . Էկէր սա-
հիհ , իսէ թէշէքքիւր իթմէլիլիլ , Ֆա-
զաթ իսլամ էֆէնտիլէրէ շուսու ու-
նութմաեղ իտալէր վիլմէյէ քի , պէօյլէ
իհմալտէն սօնրա կէօրիլէն իճրաեա ,
« Պալլամտան սօնրա , պալլամըգ սէնիլ
օլուն » տէրլէր , չիմտիլէ գատար նիշէ
միլլէթէր իսթիլիլիլ պիշարէկեանը իշին
իեանէլէր թօրլանըն հալտէ , հիշ
տէյիլ իսէ , իսլամլար իշին տախի քէնտի-
լէր թօրլանըն , վէ իմաղանտա , Պալ-
լամտա , Էնվալի թահալար վէ մէյիլէր
իլէ գարարընտան զիեատէ գարընլարն
տօնուրտուգարընտա , պիրաղտա քէնտի
գանտալ վէ տինտալարըն տիւ շիւնմէ-
լի տիրլէր :

Պու Եօլտա Ֆազիլէթիլիլ իճրալար
լուստուստուս , իսլամլար պիլտէն զիեատէ
թայիլիլ շաեան տըրլար , շիւնքի պիլտէ
պիլիլէք վէ զէնկիլիլ վէ ալիլիլ թաս-
լաեան պիր թագըմիլլէթ իլլէթիլիլ անձագ
քէնտիլէրին տիւ շիւնիլ , Ֆազաթ հիշ
տէյիլ իսէ Ֆազըրլար վէ Էնվալիլ տա-
լիմա պիր պիլլէրին գաեըրտըլար հալ-
տէ , իսլամլարտա իսէ , Ֆազըրլար վէ Էս-
նալլար տախի , տէյիլ տուլղուստուղու գ-
լարընտան նաշի , իլլա Եօլունու պիլմէ-
տիլլէրինտէն , վէ լաղըմ կէլէն իհմէր-
լէրտէն մահրում պուլունտուգարընտան
էօյլէ Ֆազիլէթիլիլ իճրալարտան կէրլի
գալմաղտա տըրլար :

— Լէթօալ ա՛յ Սթիանտա օգուստուղու
նա կէօրէ , Ամէրիգատա զիեատէսիլիլ
էսթիլիլէ գարշի օլան շէօհրէթ շուար Մ .
Կէրիթ Սթիլ իրիտ պիշարէկեանը իշին
պէշ պին թալէր իհմա իյէմիշ տիր :

— Իզմիտ պիշարէկեանը իշին Յօլիլիլ
տղա Սէնտան 20 զուրուշ իեանէ շիմմէթ
իթմիշ տիր :

— Տիւն կիճէ Իզմիտ գարիլէրի պիշա-
րէկեանը իեանէսիլ զօմիլթէսի , Պէյ-օլլունտա
մէզքիւր իեանէնիլ սանտըգքեարընը տէր
իհմէթ իթմիշ օլան Բարսեղ աղա շալսեան
իսանէսինտէ թէճէմիլ իթմիշ իսէտէ , գա-
թէն Պէյ-օլլունտա իգամէթ իթմէնէն աղա-
լար հաղըր պուլունամաթըլարընտան , կէ-
րէք անլէրին , վէ կէրէք ուսուլէն էհալինին
պիլմէթի նիլլէթիլլէ վէրիլէն գարարը պէեան
իտէրիլ :

Շէր նէ գատար միւմալիլիլ Բարսեղ ա-
ղա չիմտիլէ գատար թէսլիլ օլունտան մէպ-
լաղ 72 լիւրա օլմուշ իսէտէ , սպիր պիր ի-
թի երտէ պուլունտան վարալար իլէ օն պին
զուրուշ մէվուստուղու պուլունտուղու պէ-
եանընտան սօնրա , պուլունտան պէօյլէ պիր եա
իլի օլ գատար տախ իեանէ թօրլանտա

օլա , չիմտիլի հալ եալընը իւշ քէօյտէ
պուլունտան իւշ պին նէֆէր էթմէկէ միւն-
թաճ օլան սէֆիլլէրէ , էթմէք եէթիլտիր-
մէքտէն պաշգա պիր շէյ եաթաճաղընը
տիւ շիւնտիւկիւմիլ կիպի , գաթէն աճ օլ-
տուգլարըն պիլտիլիլիլ թագտիրտէ , պիր
սաաթ էվլէլ իճրալարտա պօրճու պուլուն-
տուղուստուղու տախի տիւ շիւնմիլ , վէ էթ-
մէք եաթաթ գալթա կէօնտէրմէքտէ պաղը
մահգըրլար կէօրիլիլիլ միսիլլու , ուն
կէօնտէրմէքտէ իսէ պաղը իլիլիլիլ միւնա-
հէտէ օլունտուղուստան , միւմէրն օլունտու-
հալտէ , պուլ տէֆալըգ օգուղ պին օգգա
ուս կէօնտէրէք , վէ Իզմիտէքի գօմիլթէ
մարիֆէթիլլէ թարաֆընտա կէօնտէրիլիլ օ-
լան իւշ քէօյտէն պիշարէկեանը տէֆիլթէրի
մուսիլ , հէր քէօյտէքի նուֆուս հիսապըլ-
լա , երիւն մէզքիւր Իզմիտ գօմիլթէսի հիմմէ-
թիլլէ իսապէթ իթիլիլ գատար չուվալ ուն
կէօնտէրիլիլիլ , վէ հէր քէօյտէ թէքա-
րէն պիրէք գօմիլթէ թէշէրիլլէ , վէ Իզմիտ
գօմիլթէսի թարաֆընտան պիրէր գաթ հաղըր
պուլունտուգլարըն թագտիրտէ , ատալ պա-
շընա , միւսապաթ իւղրէ իւլէր օգգա , մէ-
սէլա պէշ ճան պուլունտան պիր Ֆամիլիալա
15 օգգա , վէ տէօրթ ճան պուլունտան պիր
Ֆամիլիալա 12 օգգա ուն վէրիլմէսինէ , վէ
հազգանիլլէթ իւղրէ իճրա իթիլիլ օլմաթը
մաղպաթալըն էվլէլա Իզմիտ գօմիլթէսի
թարաֆընտան թագտիր , պատէհու պուրա-
տաթի գօմիլթէյի իրալ , վէ սօնրա ալէնէն
ղաղթալարտա իլանընա , վէ հիշ պիր ճիւլթ-
լէ շիւնէ վէրիլիլ պիր քէօյտէ պըրաղըմա-
մաթընա , վէ պու կիւն պիր գաշ ճիւն ուն
նիւմուսիլ ճէլպիլլէ , ախլամ գանդիսինտէն
ալընաճագ իսէ ալընմաթընա , վէ եա վաթօր ,
վէ եաթաթ գաեըրլա , հէր գանդիսինտէ քեար-
լը սուրէթտէ օլապիլիլ իսէ աճէլէթէն կէօն-
տէրիլլէսինէ գարար վէրիլիլ տիր : Ալլէթ-
թալմիլն զուհուրա կէլէն հիսապա նէզարէն
երիւն պուլղուր , գապաթ վէ սպիր օթ վէ
տաղ եէմիշլէրիլ Էթիլլէ տախի տէվամ իթ-
աթիլլէրիլ հալտէ , Էն աղը միտէլէրին տօլ-
տուրաճագ գատար էթմէք պուլապիլլէք-
լէր տիր :

Իմտի , կէրէք գաթէն եանլարընտա իեա-
նէ քեաղըն պուլունտան , վէ կէրէք պուլ-
տան սօնրա կէօնտէրէկիլիլ զաթլարըն ,
մէրգուսան պիշարէկեանըն սաեըրըն կէօյլէ-
րի էօնիլնէ կէթիլիլ , վէ պէօյլէ շէյտէ
վաղըր զայալ իտէրէք եալալ հալալ տիլլէք
ճան զայալ իթմէք տիլլէք օլունտալընտան պիր
ան էվլէլ քէնտի խալիսալընտան պիշար-
ըն իթմալէ հիմմէթ իթմէլէրին իհմա իտէ-
րիլ :

Պիր չօգ տէֆա չօգ տիւրիլա սէֆիլլէք
կէօրիլլէ կէլտիլին պիլիլիլ . լաքին հիշ
տէլիլ իսէ պիր գուրու էթմէք պուլունտա-
ղունտան , Ֆուգարա անընլա թէայիլլէ իտէ-
պիլտիլին տախի պիլիլիլ . հալ պու քի , պիր
գաշ հաթթատան պէրու վասթը կէշմէքտէ
օլան մէզքիւր քէօյլէրտէ գաթընտան վաղ
կէլտիլ , եալան էթմէք տախի պուլունտա-
մաթը նաալիլին կէօրիլիլ պիր հալ օլուն-
ղունտան , Էն թաշ երիլլէրիլ ատալարըն
տախի մէրհամիլլէրին տալթ իտէրիլ :

Ձաթէն իսթանպուլ տահա չօգ զաթ-
լար իշէրինտէ չօգ իւմիտիւր վար իսէտէ ,
պու պիւրէրէկեան իշին , սայիր մահէլէրտէ
պուլունան տուլլուլու զաթլարն տախի
չէֆգաթ ու մէրնամէթլէրինի տաթէթ իւէ
պէրուպէր , աղ չօգ հէր նէ քի հիմէթ իտէր-
լէր վէ թօբլարլար իտէ , պիր ան էվլէթա-
րաֆըմըգա ելթիշտիրմէլէրինի ընճա իտէ-
րիզ , զիւրա նապըլ քի սէպլէպիք , շիմտիյէ
զատար մէվնուտ պուլունան նադտ իւէ ,
անճագ 40 կիւնլիւք էթմէք թէտարիք օլու-
նապիլիպ , օնտան սօնրա տախի , պիւզ պէ-
րուտէ եէլիպ իշիպ սէֆայի խաթըր իւէ էօ-
միւր կէշիրտիկիմիզ թագտիրտէ , օնլար իտէ
սճըլլարընը ույգու , տալընլըզ , վէ եախօտ
կէօզ եաշլարըլյա կէշիրմէկէ չալընճագլար
տըր . տէնչէթլու հալ :

Թաշլարտան պաշլընա իւմիտիւր իզ-
միր , իսկէնտէրիյէ , Մըսըր , Ատանա վէ է-
տիրնէ կիպի պիւլիւք մէմէքէթլէրտէ օլ-
տուղունտան ումարըլ քի խայրխաւ տօսթ-
լարմըլ , պու տէֆա տախի քէնտի համիյ-
եթ ու սախալէթլէրիյէ իթթիխար ու թէ-
չէքէրիւմիզի , զաթ պէ զաթ մուճիպ օ-
լուրլար :

— Չորսանճագ իշի հալընապիթիպ վէ
ֆուգարա իսթանպուլմըլ օլտուղուն-
տան , վէ բաթրիքխանէտէն իւմիտի զաթ
իթմիշ պուլունտուղլարընտան , պիր գաշ
տէֆա վէ հախօտ կիւթու զիկոտ հադ-
րէթլէրինէ միւրաճագթ իթմիշլէր իտէ-
տէ , օրատան տախի պիր զաթի ճէվապ
ալամադըլլարընտան , պիւթիւն պիւ-
թիւն մէլուս օլմուշար , վէ տէօրթ
պէշ թէթլիքի հալի տիր արիզէ թէթլի-
պիլլէ , եանի մէգքիւր իսթիտա եսխօտ
թէթլիքլէրինին իճրապընա սէօզ վէրիլուր-
կի թագտիրտէ Գաթօլէք քիլիտէսինէ միւ-
թէպէթ իտէճէթլէրինի պէեան նիյէ-
թիլլէ , պու կիւն գերապալճաու հադ-
րէթլէրի վէքիլլէն կիթտիքլէրի էմիլլէ-
թէ շաեան եկրտէն իշիտիլիշ տիր :

— Լանկատաքի զրաթթ խանէտէ թօր-
լանըլան իտանէլի տիւնքի Մանգու մէմիզ-
տէ իլան իլէմիշ իտիք . մէգքիւր տէֆ-
թէրտէքի « Յարու թիւն տղա գալըպճըր »
« Գալուստ աղա Յարու թիւնեան » օլա-
ճադ տըր . վէ Թ . Թ . Մ . ին վէրտիկի 10
զուրուշ օլմաերպ , 20 զուրուշ օլաճագ
տըր . վէ 40 շէթթ գուստուրաեը հիւմ
մէթ իտէն Պ . Թրանկիւլ տիր :

Իշիթտիլիլիլէ կէօրէ պազը քիմէսնէ-
լէր , ազ իտանէ հիմմէթ իթտիքլէրինտէ ,
իսթլէրինին իշար իտիլմէսինի հիճագլա-
րընտան նաշի իսթէմէմէքտէ իթիլլէր , հալ
պու քի , պու խաւ սուստուսալա ութան-
մաերպ , իլա մուղալիլի օլարազ իթթի-
խար իթմէլի տիրլէր . գիրա նիւէ գէնկիւն-
լէր հիւ պիր շէյ վիւմէմէքտէ տիրլէր :

— Կէրէք տօզըրու տան տօզըրու , վէ կէ-
րէք բաթրիքխանէ վէ զադէթալար վասը-
թապըլյա , Հիւքիւմէթի սէնիլլէնի թէ-
պաաբէրվէրինին նազարը տիգգաթ վէ

մէրհաթթի տալէթիւնէ միւսարտաթ օ-
լունմուշ օլան իլմիտ գարիլէլէրի տէհ-
չէթլու հալլէրի մուխթասար սուրէթ-
տէ կէչէն հաթթա Լէվանթ Հէրալուս
տախի պիր գըթա մէթթուլ իլէ պիլտի-
րիլմիշ օլտուղունտան , տիւնքի նիւսիւ-
սինտէ տէրճ իլլէմիշ տիր :

ԻԶՄԻՐ ՄԵՔԹՈՒՊՈՒ

Մանգու-Թիւն 268 ինչի իշիտիլիլիլէ գալընի

Ճշարտութիւնը խոստովանիլը ամօթ չէ Պ .
« Արշալոյս » , ալ զայն ծուկով ծուկելով
ուրանայն է ամօթ , իս երկու ամիս յառաջ
իլմիրի երկու սեռի վարժարանացը այցելու-
թիւն մը ըրի , հարցուցի քննեցի , վարժարա-
նաց ընթացքը եւ ոլորմնի գալայ . Ուսման
եւ դաստիարակութեան կանոն մը անգամ
չունին այսօր վարժարանները , եւ քիչ զար-
մանք չը պատճառեք ինձ երբ կեմնէ « Ար-
շալոյս » կըսէ թէ « Գալընի հիւպատոսը
« տրուած դասերուն եւ անոնց մեթօտին տե-
« ղեկանալով մեծապէս գոհ եղաւ » :

Այսօր վարժարանաց մէջ « ամենակարե-
ւոր ուսումները անգամ զանց եղած են . ինչ-
պէս են թուարանութիւն , կրկնատօմար ,
սկզբունք վաճառականութեան , երկրագոր-
ծութեան , ընտան գիտութեան , եւ շա-
ղաքական տնտեսութեան :

Ինչ սորվեցան մինչեւ ցարդ 700 չափ
աշակերտք եւ աշակերտուհիք , անյազ չա-
հասիրութեան , փառասիրութեան , հակառա-
կութեան եւ վրէժխնդրութեան վայրագ մո-
լութիւնները . իրք ազգի մը ապագայ յոյսը
եւ լոյսը այսպիսի մոլութեանց տէր մարդե-
րու իշխանութեան տակ կը դաստիարակուին ,
աւելի ազէկ է այն ազգը ողջ ողջ գերեզ-
ման մասնէ , քան թէ ապրելով լոյս եւ արեւ
տեսնէ : Գոնէ դուք պաշտպանք Ոսկանեա-
նի եւ Ուսումնասէր չըսեմ հակառակասէր ըն-
կերութեան , գոնէ դուք սթափեցէք եւ ձեր
հարադատ զաւակները ինչայեցէք , որոնք կը
թունաւորին կոր միւսակար դաստիարակու-
թիւնէ մը , եւ մի թողուք որ ձեր զաւակնե-
րը արտաքաւից աչօք գան ձեր գերեզմանին
մօտ եւ անէծ կարդան ձեր վրայ : Մէկդի թո-
ղուցէք սա ազգաւէր հակառակասիրութիւնը
եւ փոխանակ Ոսկանեանը « աւագին » դու-
մարով մը կշառցնելու « մերկ » եւ « բորիկ »
աշակերտները եւ աշակերտուհիները խնա-
մեցէք եւ լաւ կրթութիւն մը տուէք անոնց ,
որք ի պատճառս չքաւորութեան անբարո-
յականութեան մէջ թաղուելով կը կորսուին
կերթան : Ես թէ եւ Զմիւռնայի չեմ , բայց
իբրեւ ազգային անհատ մը , կառաջարկեմ
իլմիր բնակող իմ համագլխի եղբարցս , որ
ազգային դաստիարակութեան եւ կրթու-
թեան մեծ եւ կարեւոր խնդիրը ուսումնակա-
նաց խումբի մը յանձնին եւ չէ թէ մինակ
Ոսկանեանի մը « քարիսին » , որով ազգը
փոխանակ օգտելու պիտի տուժէ միշտ . ինչ-
պէս որ մինչեւ ցարդ տուժեց : Հիւանդը
եթէ վարպետ եւ գործունեայ բժիշկի ձեռք
իյնայ , բարեբաղդ է : Իսկ եթէ խաբեբայ
եւ ծոյլ ընչիկի ձեռք իյնայ , զժրադէ է :

Ինչպէս որ ներկայիս մէջ իլմիրի վարժա-
րաններն ալ սոյն դժբաղդութեան ենթակաք
եղած են :

... Խմբագիր ներեցէք յօդուածոյս
երկարութեանը : Ներկայիս մէջ ազգային
դաստիարակութիւնը ամեն ուրեք խիստ ո-
ղորմնի վիճակի մէջ գտնուելուն համար
կարժէ ասոր տոմարապատիլը դրել , բայց
ես յայտ մառին իմ տկարութիւնս ճանչ-
նալով կը թողում աւելի փորձ գրիչներու
իմ սակասս լեցնել :

Մնամ յարգանք S . Մ . Մ .
Իլմիր 27 յունուար 1867

... Խմբագիր .
Չարաճախ Թահիր Էֆէնտի անունով
միւտիր մը եկաւ , մենք այնպէս կը կարծէ-
ինք որ հասարակութեան օգուտ մը կամ
պահպանութիւն կըլլայ . նմանապէս մեր
զաներուն ալ խրատելով սրտերին քաղցրա-
ցունել որ մէյրն ալ այն առաջին բռնու-
թիւնները չի գործեն , բայց մեր մտքին հա-
կառակը տեսանք :

Անանկ որ փերի դիւզաքաղաքնիս Հայոց
գաղափարազրուիլ ըլլալով հինգ հատ դապթիցէ
կը դրկէ որ թաղականները տանելով իր ներ-
կայութեանը՝ ակաւս դուք խառնակիչ մար-
դիկ էք , եւ վիճակիս մէջ որքան որ գաղա-
նի եւ յայտնի եղելութիւններ կայ իրզնկան
կարին եւ Պոյիս հեռագրով կամ փոսթայով
կիմացնէք , պէտք չէ որ դուք խառնութեան
պատճառ ըլլաք ըսելով , թաղականքս բան-
տարկեց 21 ժամ , իմաց տվինք իրեն որ մեր
յանցանքը ինչ է կամ դատախազինս ո՞վ է ,
սա պատասխանը ընդունեցինք՝ Երբոր իրենք
հրաժարականին տան , այսուհետեւ գործե-
րու չխառնվինք՝ բանտէն կարճակեմ , մտածե-
ցինք որ բանտը մնալ յիմարութիւն է , բան-
տէն ելլանք մենք մեր արդասիրութիւնը
ձեռքէ չենք ձգեր , հրաժարականիս տը-
վինք :

Յետ այնորիկ զարձանք գիւղաքաղաք-
նիս , հասարակութիւնը երբոր իմացաւ թաղա-
կանութենէն հրաժարելին , քառասուն կըն-
քով մախսերագրութեամբ իմացուցին որ ,
մենք մեր թաղականացով գոհ ենք , եւ հա-
սարակութիւնը ընտրած է , ինչ պատճառա-
բանի հրաժարականին կառնես , այս գրին
բորոքելով ֆերի գիւղաքաղաքնիս եկաւ ,
զձեզ աղաներուն հետ հաշտեցնել ըսելով ,
յառաջուց թուղթի մը վրայ սա կերպ գրե-
լով « մենք իներքոյ ստորագրեալքս վից տա-
րի է որ անիրաւ տեղը դատ կը վարենք ա-
ղաներուն հետ » , ընդ ամէնը անիրաւ է , չար
մարդոց խօսից եւ կամաց հետեւելով մեր ա-
ղաներուն աշիցը կէտնք » . Երբոր այս գի-
րը կարդաց թէ ստորագրեցէք , մեք թաղա-
կանքս կրկին բացասեցինք թէ մենք այդ
գիրը չենք կնքէր եւ դատերնուս ալ յետս
չենք կենար , Աստուած երկար կեանս պար-
գեւէ մեծագոր Սոմանեան կառաւարութեանը ,
դուն քու ըրած անիրաւութիւնէդ աղատիր՝
կրկին մեզ բանտարկեց 21 ժամ եւ քանի մը
մարդոց ալ ձեռնեց , հասարակութիւնը եր-
բոր այս գործոյն եղելութիւնը իմացաւ , 500
հոգի գումարուեցաւ միւտիր Էֆէնտիին քով ,
ինչ իրաւամբ կը բանտարկեա մարդ կձեռնե

կամ բռնի հրաժարականին կառնես, անոնք մենք ընտրեք ենք եւ հասարակութեան հաճութեամբը այդ պաշտօնը կը վարեն, կուզես որ բարձր կառավարութեան դուռն ալ գոցես, ահա մեք ընդ ամենքս խորհրդ կերթանք Երզնկան, կարին եւ Պոլիս հեռագիր կը գրենք, այս խօսքին զիջում ընելով մեր Թաղականքը բանտէն արձակեց :

... Խմբագիր . մենք որ տեսակ հարբատահարութեան կը համարենք աղաներուն թէ, միւտիւրին, կարծեմ միւտիւրին ըրած անիրաւութիւնը աղաներուն կրկնապատկէ, վաւրն զի աղաները 'ի բնէ անտի սովորութիւն եւ բնութիւն ըրած են, այս եղելութիւնը ընդ ամենը աղաներուն թելադրութեամբ եւ խրատութեամբ է, մանաւանդ ճափերեան ազգաւորն ալ ձայնակից է, 26 հազարը առաւ այս կողմէն գործը լըմնցաւ, երբոր միւտիւրին եւ աղաներուն ձայնին չի հնազանդի, ջարտանձախու աշարի գործը յաւիտեանս չի պիտի մաքրվի, այս խնդիրները պատեն ժամանակի կը թողունք, առ այժմ կեցցէ . . . արքայ տէր մեր այս աղաներուն թագաւորական հարկ չի տալը այս քան տարիէ պատճառը ինչ է, կառավարութիւնը ինչու համար չի հարցուներ . ժամանակին ջարտանձախ 3000 տուն էր, այժմ 4300 տուն մնացած է եւ զաղթականաց տուրքը մեմէ կը պահանջէ. երկրորդ մեր առաջնորդին Պոլիս ութը ամիս նստելուն պատճառը ինչ է, կուզէ որ մեզ ալ զըլին հանէն, դատաւարը ո՞վ է եթէ մեր դատը անիրաւ է, մեր առաջնորդն ալ անիրաւի է, իսկ եթէ մեք արդարապէս կը բողոքենք եւ տէրութեան կարգը եւ կանոնը իմանալ կուզենք, ուրեմն առաջնորդնիս, արդար առաջնորդնիս մեր երկիր չեկած, երկու տարի յառաջ մենք այս դատին արդէն կայնած էինք, քանիցս անգամ մախսերագրութեամբ իմացուցինք որ առաջնորդնիս ղըրկեցէք եւ արեւմտեան պատրիարքն ալ կրկնեցէ որ սա մօտերս կը խրկեմ եւ դարձեալ աւետեաց գալուստը չի տեսնեք, մի թէ Ազգին մէջ խռովութեան կողմնապահութեան պատճառ մի պիտի ըլլայ, մենք որ խառնակ ենք, ամենեւին ուրիշ մարդ չի կընայ մաքրել, որ յառաջ առաջնորդնիս կուզենք վիճակով, երկրորդ սա միւտիւրին ըրած անիրաւութիւնը, երանի կըլլայ երեսը չի տեսնանք, վասն զի Երզնկանու հաղարապետ, ջարտանձախի հաճի Էմմէր էֆէնտիին չար խրատները առած է, որ այս հաղարապետին համար արգէն ձեր լրագրովը վկայած է . . .

... Խմբագիր բարեհաճեցէք ձեր խորհրդածութիւնը եւս աւելցնելով տաճկական բարբարոս հրատարակելու, որով զմեզ եւ բախտապարտ կը կացուցանեք :

12 յունվար 1867
'ի ջարտանձախ .

ՊԱՐՏԻՋԱԿ ԵՒ ԳԹՈՒԹԻՒՆ
ՅՕԴՈՒԱԾ Բ .

... Բարեկամ .
Ինչ բան մարդուս սրտին գթութիւն կազդէ, — Անողբ թշուառութիւնը :

Ինչ է այդ թշուառութիւնը ըստաւոր . — Ահա խնդիր մը՝ զոր աւելի կ'զգայ մարդ՝ քան թէ կրնայ բացատրել . վասն զի գրեթէ անհնար է առանց թշուառ ըլլալու թշուառութիւնը նկարագրել .

Կը տեսնեմ շատ անգամ սիրուն տղաքներ որ իրենց ծնողաց շուրջը բոլորելով զուարթութեամբ կը ծնցան, կ'ստանուն, կերպեն, կուտեն, կը խմեն եւ ծնողք ալ նախախնամութեան իրենց շնորհած այս անգին պարգեւին համար սրտագին շնորհակալութիւն կը մատուցանեն .

Շինական, քաղաքացի, հարուստ, աղքատ, որեւաւի ահա ասոնց ամենուն ալ նկարագրին ընել շատ դիւրին է .

Բայց ո՞վ կրնայ նկարագրել այն թըշուառ արարածոյ ողորմ հեծեծանքները, մերի՛ անօթի ու ծարաւ հարիւրաւոր անմեղ տղաքներու ծիւղ, հարիւրաւոր գործատէր գիւղացիներու աննկարագրելի տառապանքները, անոնց աղետալի վեճակն ու դատն արտօսեք .

Ա՛հ, բարեկամ, զգալ եւ զգացածը չ'կրնալ բացատրել, ահա այս է ամենէն դժուարն ու աննկարագրելին .

Միթէ ձեր մէջէն ո՞ր ծնելաւոր հայր եւ կամ մայր կրնայ անտարբել մնալ իր զաւակաց ողորմ ծիւղերուն՝ որք հանապաղ « ՀԱՅ , ՀԱՅ » աղաղակեն եւ փոխաբեն միայն քիչ մը ուտելու խոտ ստանան .

Այս անսիրտ երկակայնէն անգամաւոր կուսն կ'ազդէ սրտերու . . .

Ահա այս տեսակ ողորմելի անձերու թշուառ կենաց նկարագիրը՝ զոր ազատաւոր լրագրիդ էջերուն մէջ կը հրապարակէք բուն ձեր աչքով տեսնելով մարդկեղէն սիրտ կրող մէկը չ'կրնար անկարելից ըլլալ, չզգածուիլ եւ առանց գութի իր օրական հացը ուտել հանգարտութեամբ .

Մեր այս տողերուն առարկայ եղող հարիւրաւոր թշուառ ընտանիքները Պարտկակ, Օվաճըք եւ Տէօնիէ գիւղերու մեր ազգակից ու արեւակից եղբայրներն են, որք այսօր սուգի եւ արտասուաց մէջ նստած՝ նախախնամական այցելութիւն մը կակնկալեն ,

Այս ողորմելի անձերը ծոյլ, պղծութեամբ չարաբարոյ անձեր չեն, այլ գործատէր, պարկեշտ ու բարի երկրագործերն են, որ անակնունչի զիպուած մը զատեց այս տխուր վիճակին ենթարկեց .

Ասոնք հիմա նախախնամական այցելութեան մը կը կարօտին ըսինք, այլ ես կը հաւատամ թէ ամեն Հայեր պատրաստ են կամովի մէյմէկ նախախնամութիւններ ըլլալ, որոց սիրտը հանապաղ գթութեան զանձարան մ'է թշուառներու, ինչպէս որ ձեր հրաւիրմանն առթիւ ապացուցին վեհանաճարեար եւս վստահ եմ թէ անձն իւր պիտի փութայ մասնակցել ասանկ

մարդասիրական հանգանակութեան մը .
Ապրին ուրեմն այն ամեն Հայերը՝ որ թշուառին արտասուքը սրբելու նախախնամական մեծ գործին մէջ գիրար կը գերազանցեն .

1867 փետրուար 1 ՍԻՍԱԿ

ՄԱՆՁԷՍԹԵՐ ԲԱՄՈՒԳ ԲԻԱՉԱՍԸ

Աւաֆրանկա փետր . 6

Բիաչամրդ տիւնքի իւզերինէ պիրազ տիւնքիւն օլարագ, գալի պիր հալտէ Թէվաթիթ մէքտէ տիր :

ԼԻՎԸՐԲՈՒԼ ԲԱՄՈՒԳ ԲԻԱՉԱՍԸ

Չարչէմպիս փետր . 6

Բիաչամրդ կէչէն հաֆթանըն ֆիեաթլարընտան 1-8 Բէնա տիւնքիւնէ օլարագ, տուրկուն վէ նիդամարդ պիր հալտէ տիր :

Պաշտէ Գիւնէ Գիւնէ :

Օրթա Պօեւոտ	143-8 Բէնա .
Մօպիլ	141-2 »
Օրլէանս	143-4 »
Ալեա աչըգ Մըսըր	161-4 »
Բէրնամ	151-4 »
Տօլարա Սուրաթ	143-4 »
Պէնկալ	83-8 »

Ա Ձ Դ

Պատուաւոր եւ քրիստոնեայ ընտանիքի մը կողմէն մէկուկէս կամ երկու տարեկան արու զաւակ մը կուզուի որդեգրութեան համար, ուստի իմաց կուտանք որ եթէ կայ նոյն հասակը կայտառ մանուկ մը, լրագրոյս սենեակը լուր տալերնին կը խնդրուի .

Ի Լ Ա Ն Ա Թ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴ ԴԷՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ
Պ . ՍԻՍԱԿ ՄԻՍԱԿԵԱՆԻ

Յ . Տէրոյնց թաղականէսինտէ պասըմըշ օլուպ, վէ 12 սահիֆէտէն իպարէթ օլտուղու հալտէ, պու իսիմտէ պուրիսալէճը կէրէք քիթապճըրարտա, վէ կէրէք Ուզուն չարչըտա 376 նիւմէրօլու Պ . Տ . Տէրոյնց տիւքքեանընտա 40ար փարաեա սաթըլմագտա տըր :

Ղալաթատա Մինասեան մէզ քիւր մաղապսընտա, դանտիտէ եանմագ իչին Ամէրիգանըն էն ալեա վէ թէհ լիքէլն օլմանեան կաղտան, ղայէթ ուճուզ ֆիեաթ իլէ սաթըլմագտա օլուպ, պէշ կարօնուդ, եանի 20 լիթրալըզ պիրտէն սաթըն ալանա տահա ուճուզ ֆիեաթ իլէ վէրիլէճէյի իլան օլունուր :

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ . ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԷՎԱՆՔ ԶԵՐԱՅԸՆ ԹԱՊԵԱՆԵՍԻՆՏԵ
ԵՆՅ-ՕՂԼՈՒՅԱ ՏՕՂՈՒ ԵՆՅԱ, ՅՕԹՕՂԱՆԱ ՅՕՏՈՒԼԵ
ՊԻՐԱՏԵՐԻԵՐ ԳԱՐԵՐՈՒՆԱ ՆԻՍԵՐՈ 1867 .